

NOVA PRAVDA



Uredništvo in upravljanje v Ljubljani,
Narodni dom, I. nadstropje. Telefon 77.

Izhaja vsako soboto.
Priloga: „Tedenske slike“.

Mesečna naročnina 6 dinarjev,
za inozemstvo 8 dinarjev.



Kolektivne delovne pogodbe.

Letošnji kongres jugoslovanskih pravnikov, ki se te dni vrši v Sarajevu, ima na dnevnem redu med drugimi točkami tudi točko »Kolektivne pogodbe med delodajalci in delavci«. To je prvič, da organizacija, ki ima in mora imeti na državno zakonodavstvo odločujoči vpliv, razpravlja tudi o velevažnem predmetu s polja delovnega prava. Za delavstvo je to dejstvo razveseljiv pojav, ker je s tem delovno pravo dobilo avtoritativno priznanje in je dano upanje, da se bo v bodočnosti naš pravniški svet z isto verno in resnostjo pečal s problemi delovnega prava, kakor se peča z drugimi važnimi pravnimi vprašanji iz našega javnega in zasebnega življenja. Žalibog se je do danes z delovnim pravom postopalo mačehovsko. Delovno pravo urejuje življenje delavca, njegove pravice in dolžnosti, je steber njegovi gospodarski eksistenci, zato ni nič manj važno, kakor n. pr. obči državljanski zakonik. Delovno pravo je zamotano, treba ga je študirati in se poglobljati vanj, ker brez globokega poznanja delavčevega življenja in raznih predpisov, ki urejajo delovno razmerje, ni mogoče izpopolnjevati pravno in socialno zaščito delavca. Delovno pravo omalovaževati, se pravi omalovaževati delavca samega, prezirati socialno in gospodarsko funkcijo delavca, prezirati gospodarsko demokracijo. Delovno pravo mora biti spoštovano in ugledna znanost, vredna, da se s problemi tega prava pečajo najbistrejše glave. Brez temeljitega študija delovnega prava, je tudi praktična zaščita delavca po raznih sodnih in upravnih oblastih in uradih slaba, nezanesljiva, protisocialna, protizakonita, površna. Dogaja se, da vsled omalovaževanja delovnega prava v obče, naši sodni in upravni uradi tudi posamezne konkretne primere omalovažujejo in jih ne rešujejo z ono resnostjo in temeljitostjo, kakor bi to bilo potrebno. Žalostno je, da na naših učnih zavodih, predvsem na univerzi dijaki dobé komaj površen pregled o delovnem pravu, kaj šele, da bi isto temeljito v vseh podrobnostih spoznali, kakor morajo n. pr. poznati kazensko pravo. In zato ni čuda, ako naša kultura ne producira socialno-političnih delavcev, ni čuda, da inteligenca o delovnem pravu ne more govoriti, razpravljati in odločevati, ker ji je cela materija tuja.

Pri obsežnem kompleksu delovnega prava, teoretičnega in praktičnega, so kolektivne ali tarifne pogodbe najvažnejše. In to ne samo iz delavčevega individualno-pravnega stališča, ampak tudi radi splošnih gospodarskih in notranjopolitičnih razlogov. S kolektivnimi pogodbami se ima v gospodarsko življenje prineesti mir, kolektivna ureditev delovnega razmerja ima preprečiti stavke in druge pojave, ki ovirajo uspešen razvoj gospodarstva, ki onemogočajo stabilnost pri lik v posamezni gospodarski stroki. Ako je delovno razmerje delavcev v posamezni industriji za daljšo ali krajšo dobo urejeno poton kolektivnih pogodb in so dana jamstva, da se te pogodbe obojestransko spoštujejo, je preprečena nevarnost, da se dotična industrija kar naenkrat znajde v nepredvidenih dogodkih, ki morejo imeti pravi resen vpliv na nadaljnji razvoj in obstoj dotične

industrije. Pomirjenje gospodarskega življenja je predpogoj napredku splošnega gospodarstva, isto velja tudi za posamezno gospodarstvo. Zato danes delodajalci uvidevajo važnost in koristnost kolektivnih pogodb — ne sicer še pri nas, pač pa drugod. V mnogih državah se delovno razmerje urejuje sploh le še poton kolektivnih pogodb.

Kolektivne pogodbe pa imajo posebno važnost za delavstvo. Na mesto posameznega delavca ima stopiti skupnost vseh delavcev enega podjetja, ene vrste podjetij; ali cele pokrajine. Posameznik je socialno slab in dostikrat je prisiljen, da sprejme neugodne delovne pogoje, da ga delodajalec izkorišča do skrajnosti. Ako pa se delodajalec poton kolektivne pogodbe obveže, da bo delovno razmerje vsakega že zaposlenega ali v bodoče sprejetega delavca uredila kolektivna pogodba, so s tem za vse delavce dani enaki delovni pogoji. Posameznemu delavcu se ni treba s podjetjem šele pogajati in utrjevati pogoje, pod katerimi bo delal. Oba — delavec in delodajalec — te pogoje že v naprej vesta. S tem je preprečeno, da bi posamezni delavec svoje delo opravljal pod neugodnimi pogoji, oni pod bolj neugodnimi, kakor ostali. V zvezi s kolektivnimi pogodbami so razna razsodišča, ki naj razpravljajo o sporih, nastalih iz kolektivnih pogodb. S tem je delavcu zajamčena hitra in objektivna pravna zaščita, istočasno pa tudi stalnost v službi in stalnost zlasti glede prejemkov.

Kolektivne pogodbe so nov pravni pojav. Veliko stvari je še spornih. Sporno je zlasti vprašanje, kdo je pravno sposoben sklepati za večjo ali manjšo skupnost delavcev kolektivne pogodbe. Pri reševanju tega spora se vedno bolj pojavlja trditev, da imajo ali naj imajo to sposobnost le strokovne organizacije, katerim je priznan značaj pravne osebe, ki more pridobivati lastno premoženje, s katerim potem organizacija jamči, da ne bo kršila ne ona in ne njeni člani določil kolektivne pogodbe. Tega naziranja sicer v interesu delavstva v polnem obsegu ne moremo osvajat, vendar pa isto pravi, kako velike važnosti so delavske organizacije. Zakonodajca se bo hote ali ne hote vedno opirala bolj na solidne delavske organizacije in jim priznavala gotove pravne sposobnosti, kakor pa na neorganizirano, le slučajno skupnost gotovega števila delavstva. V dobri in močni strokovni organizaciji tudi delodajalec vidi dobro jamstvo, da bo delavstvo uvaževalo določbe kolektivne pogodbe in bo zato za iste laže dostopno. Zato je tudi na delavstvu samem, v kateri smeri se bo gibala pravna ureditev delovnih pogodb in zlasti, kako bo misel kolektivnih pogodb prodirala v naše javno gospodarsko življenje.

Želimo, da kongresi pravnikov tudi v bodočih letih v dnevni red svojih razprav sprejemajo važna poglavja iz delovnega prava in tako tudi od svoje strani pripomorejo k poglobitvi naše socialno politične zakonodaje.

Demokracija nositeljica parlamentarizma.

Od Narodne skupščine predvsem zahtevamo, da je delavna. Predhodnica sedanje Narodne skupščine ni imela veliko časa za stvarno in smotreno delo. Slišali smo le, da se v Narodni skupščini veliko politizira, razmotriva o vladnih krizah, nujni zakonski predlogi so pa ležali v miznicah gospodov ministrov. Ljudstvo od nedelavne Narodne skupščine ni imelo nobenih koristi.

Želimo, da bomo vendar že enkrat vlado, katere položaj bo trden. Najslabše je, da se pri nas že takoj drugi dan, ko je bila imenovana vlada, govori o krizi. Vlada, katere delovna doba ni zasigurana, ne more izvajati dalekosežnejšega programa. Večjih stvari ni mogoče izvesti tekom nekaj tednov. Izvršiti je predpriprave, zbrati gradivo in dobro proučiti stvarino, potem se šele lahko pristopi k stvarni izvedbi. Sedaj je pa tako: vlada je pripravila zakonski predlog, še predno je pa prišlo do predloga v Narodni skupščini, je vlada demisionirala. Nova vlada je pričela z proučevanjem predloga znova, ali ga je pa zavrgla, ker ga ni imela v svojem programu.

Pri teh razmerah ni čuda, če se razmere v državi po polževi poti konsolidirajo. Časopisi so sicer polni vesti o vladnih krizah, množice se naslanjajo na senzacionalnih vestih, a to je tudi vse, kar imamo od delovanja Narodne skupščine.

Upravičeno se je že ponovno ugotavljalo, da je naš parlamentarizem na šibkih nogah. Narodna

skupščina bi naj bila najvišji in končni izraz ljudske volje. Tako je pa torišče političnih intrig in ljudstvo ne najde zadovoljivega odgovora, čemu plačuje poslance in ministre. Vlade ne demisionirajo vsled nezaupnic Narodne skupščine, ampak so navadno žrtev kamarile, ki se zbira izven Narodne skupščine. Zvemo, da je padla vlada, ker ni bila dovolj neki nevidni sili in ustvarjajo se nove kombinacije, zopet po želji te nevidne sile. Parlament mora biti sam svoj; edinole njemu pripada pravica, da odločuje, kdo naj predstavlja vlado. Preko volje Narodne skupščine se ne smi iti z gesto absolutista.

Ta načela v teoriji priznavajo vsi naši parlamentarci. In vendar se ne ravna po njih. Medsebojno politično sovraštvo in pohlep po moči zavaja parlamentarce na pota, na katerih zatajujejo parlamentarne pravice za ceno, da ukanijo svojega političnega nasprotnika.

Izigravanja se pa ne vrše samo med političnimi nasprotniki, ampak tudi v strankah samih. Predpogoj rednega parlamentarnega dela je, da so stranke enotne v svojih težnjah. Kajti le takrat je parlament močan, če je oprt na politične skupine, katerih strankina disciplina je neizpodbitna. Malo je vredna vlada, če se opira na skupine, ki so le na videz homogene, dočim so v resnici v svoji notranjosti razdvojene na nešteto interesov in svojevoljnosti posameznikov.

Radikalna stranka bi mogla biti trdna opora rednemu parlamentarnemu delu. A kaj pomaga, ko je pa neenotna. Vsak trenutek se pojavljajo v radikalni stranki nesoglasja in del stranke se izigrava proti drugemu delu, kakor je pač vseč — kamarili, faktorju, ki je izven stranke. Nič hudega bi ne bilo, če bi se pojavljala v radikalni stranki nesoglasja iz različnih pogledov na razna javna vprašanja. Morala bi se pa ta nesoglasja uglasiti v stranki sami in na zunaj bi zastopala reprezentanca samo eno mnenje, eno voljo, ki je bila pač dosežena v stranki na podlagi vsestranskih in temeljnih debat. Taktika radikalov se pa ne ustvarja v stranki sami, ampak nekje pri tretjih osebah, ki računajo z radikali samo po njihovem številu in moči, katero se eksploatira za namene, katerih nikdar ni osvojila celota stranke. Zgodi se, da dobi naenkrat vodstvo strankine usode v roke mož, ki nima večine v stranki, a vendarle razpolaga z vso njeno močjo. Klika vlada nad večino, ki je poslušna dekla za vse, kar ukrene oni, ki je slučajno na vladi. Tem nezdravim razmeram je predvsem kriva nesolidna organizacija radikalne stranke. Organizirana celota je popolnoma podrejena avtoritativnim osebnostim, ki predstavljajo nekako stranke v stranki. Poleg tega ni majhno število onih poslancev, ki se za svojo volitev nimajo zahvaliti samo ljudstvu, ampak režimu, ki jih je naredil za poslance. Nihče ne bo tajil, da se pri nas še vedno ne vrše volitve svobodno, to se pravi, da bi se vladujoči režim ne vmešaval v potek volilne borbe. Prav nečastni so pridevniki onih izvoljenec, ki nosijo naslov policijski poslanci. Da s takimi strankarji ni mogoče voditi enotne in disciplinirane politike, je več kot jasno. Policijski poslanci hočejo biti vedno v vladi, pri koritu, iz katerega zajemajo čimveč koncesij za se in za poročico, ki se zbira okoli njih. Policijski poslanci niso nikdar pripravljeni žrtvovati osebne udobnosti za načelno borbo in naj bi se ta vršila tudi v opoziciji.

Predpogoj rednemu parlamentarnemu delu je demokracija. Povsod odločuje celota, ne posameznik, ali klika, ali kamarila. Za vsak važnejši ukrep strankinega vodstva, ki je zastopano v parlamentu se mora otvoriti diskusija pred zato poklicanimi forumi. Igra pod klobukom je izključena, vse je javno, če že ne za vse, pa vsaj za

določeno, **izvoljeno** skupino strankarjev. Kult osebnosti preneha, politični protekcijonizem je strt, vsepovsod odločuje ljudska volja in poštenost. Nihče ni več ljudski zastopnik zato, ker je tako prav samo njemu, ali porodici, ampak samo zato, da služi interesom splošnosti, ljudstva. Taki ljudski zastopniki bi rešili naš parlament, odpravljeno bi bilo zlo, ki danes tako tlači celo našo državo. Demokracija bi usposobila parlament za življenje in ga oprostila vseh tajnih rok, ki mu danes zavijajo vrat, da komaj še diha.

Spontano je vstala med naprednim ljudstvom zahteva, da se združijo v državi vsi oni, ki zastopajo načela demokracije, toda ne samo za trenutno akcijo, ampak za trajno skupno in enotno delo. Voditelji demokratičnih skupin so poslušali voljo ljudstva in pričela so se pogajanja za ustvaritev enotne fronte demokracije. Policijski izvoljenci in tisti, ki radi živijo v njih družini seveda divjajo in ovirajo ustvarjanje enotne fronte de-

mokracije. Boje se za svoje privilegirane položaje. Kajti z zmago demokracije, je končala svoje posle kamarila in policijska radikalija z vsemi svojimi reakcionarnimi privesci.

Odločilni trenutki teko. Zamujeno se ne da popraviti. Vsak malenkosten osebni, ali taktični spor se mora umakniti velikim ciljem. Če še nadalje dopuščamo žongliranje kamaril s parlamentarizmom, potem je pač nepotrebna za nas Narodna skupščina. Reakcija naj potem kar okliče diktaturo, mesto, da slepi ljudstvo s formalno Narodno skupščino. Vendar mi se moramo upreti klikarstvu, mi moramo vse storiti, da se ne izcimi pri nas prikrita ali neprikrita diktatura in da zmaga nad reakcijo — demokracija.

Že prihodnji dnevi nam pokažejo, ali se razvijajo dogodki v pravem pravcu in ali je izglede, da dobi parlament zopet svoje avtoritativne pravice. Pričakujemo, da ne bodo razočarani vsi tisti, ki žele močan parlament in delovno vlado.

Brez kulture proletarijata — ni kulture naroda.

Moč in sila vsakega naroda se zrcali v kulturi. Prešli so časi, ko se je vpraševalo, kdo je po orožju in sili močnejši, danes se vpraša, kdo je kulturno močnejši. Zato je današnja skrb vsakega naroda, da se dvigne na čim večjo kulturno stopnjo in s tem pokaže svojo moč in silo.

Pa tudi v delavskih pokretnih je danes veljavna samo kulturna stopnja. Čim kulturnejše delavstvo, tem lažji in večji so njegovi uspehi. To vidimo vsak dan vsepovsod. Ker vemo, da brez kulture ni razvoja in ne zmage, moramo stremeti za tem, da nudimo delavstvu čim več kulturne hrane in ga tako duševno dvignemo ter usposobimo za nadaljnji boj. Čim kulturnejši bodo naši borci, tem lažje bo delo z njimi, tem lažja bo zmaga.

Narodno-strokovna zveza se je od vsega svojega postanka zavedala velike važnosti za kulturno povzdigo našega delavstva in je v svojih organizacijah upeljala predavanja. Delavstvo je v velikem številu posečalo ta predavanja. Tudi za letošnje jesensko-zimsko sezono je napravila

Narodno-strokovna zveza obširen program predavanj, ki se bodo vršila pri vseh njenih podružnicah. Narodno-strokovna zveza je svojim podružnicam razposlala dva seznama predavanj, in sicer enega skioptičnih predavanj, katera bo oskrbel **kulturno-prosvetni odsek Delavske zbornice** in ki so naslednja:

Zgodovina: 1.—2. Velika francoska revolucija (treba imeti dve predavanji), število slik 102, predavanje traja 3 ure, tekst gotov; 3.—4. Dunajska revolucija leta 1848. in Slovenci (treba imeti dve predavanji), 102 slik, predavanje traja 3 ure, tekst gotov; 5. Stari Rim (Forum Romanum), 39 slik, predavanje traja 1 uro, tekst gotov; 6. Stari Rim (Palatin), 39 slik, traja 1 uro, tekst gotov; 7. Odkritje Amerike, 22 slik, pol ure, tekst gotov.

Zemljepisje: 8. Amerika in Slovenci, 68 slik, traja 1 uro, tekst bo gotov septembra; 9. Švica, I. del, 24 slik, tričetrt ure, tekst gotov; 10. Švica, II. del, 24 slik, tričetrt ure, tekst gotov; 11. Švica, III. del, 24 slik, tričetrt ure, tekst gotov.

Ivan Albrecht:

(Nadaljevanje.)

Tiničino breme.

Tini bi se bila najraje smejala, tako ji je začela ugajati ta čudna igra. Saj ima vendar ateja doma in mamo. Pa kaj hoče ta čudni mož? Gledala ga je verno, kakor znajo gledati otroci, kadar presega položaj vse meje njihovega razuma. Ni se branila, ko jo je začel čudak poljubljati na lica in povsod po obrazu. Še prišlo ji je laskanje in čisto brez strahu je sedela v njegovem naročju. Toliko poljubov je dobila komaj od mame takrat, ko je bila še prav majčkana in ni bilo v bajti prehudih neviht. Spričo takih misli se je začela poigravati z gospodovo roko in mu je rekla prijazno:

«Papa.»

Potem še in še, spenjala se je po njem, božala ga je po licih, ščegetala ga je pod vratom, za lase ga je prijemala in mu je pihala v ušesa, tako je bila dobre volje. Gospod ji je ponudil sladke pijače, slajše od medu. Tini je pila in se je smejala, tako prijazni ni bil dotlej še nihče na svetu ž njo.

Prijetna in mamljiva toplota ji je polagoma zamrtvila ude in kakor v prijetnih sanjah je začutila, da ji nekdo slači obleko in jo polaga na posteljo. Skušala je odpreti oči, pa ni šlo.

Medtem je stric Jože opravil opravke in pregnal pijanost. Prvotno veselje nad denar-

no srečo se je začelo krhati in vedno je bolj je zmagovala misel, da vsa stvar vendar ne more biti tako popolnoma v redu. Pikalo je v mislih in skelelo in čudno se mu je zdelo, kaj in kako utegne biti s Tinico. Stric Jože je mnogo voziral po Koroškem in drugod, videl je bil že marsikaj in slišal še več. Zato je vedel, da so po svetu čudni ljudje — zlasti po mestih — taki ljudje, ki uganjajo čudne in prečudne reči.

«Kar grem in pogledam,» se je odpravil naglih korakov naravnost v gostilno «Pri zlatem viru».

«Kje je človek, ki je igral z menoj?» je vprašal in ni maral za jed in ne za pijačo.

Ko je izvedel številko sobe, je zdrvel gor in je potrkal. Ker se ni oglasil nihče, niti Tinica, je rastel Vrtnikov strah kakor kvas. Potrkal je drugič in tretjič, a vse zaman.

«Ti, golazen, ti salamenska. Jaz ti pokažem.»

In zaletel se je z vso silo svojega koščenega telesa v vrata, da so zaječala in so se odprla.

Vrtnik je obstal: strah in jeza sta se pokorno umaknila začudenju. Gospod, ki je bil pri igri tako radodaren z denarjem, je tudi obstal kakor Adam pred Bogom. Bled in rdeč, potan in drhteč ni mogel do besede; a prvo, kar je izpregovoril, je bila grožnja:

«Mir, sicer streljam!»

Boter Jože je odprl usta, je razprostrl roke in je že držal junaškega gospoda za vrat. Prisolil mu jo je z desne in z leve, oblekel Tinico in jo nesel na voz. Roke so se mu tresle in v oči so mu silile solze, tako se mu je zasmilil otrok.

«Na policijo pojdem,» je sklepal, vendar ni izvršil nameravanega. Bal se je svojega lastnega početja v gostilniški sobi. Urno je napregel in voz je oddrdral skozi vežo in po ulicah na dolgo ljubljansko cesto in dalje, dalje — venomer v brzem diru.

Tini se je predramila:

«Papa!»

Očesci sta gledali stekleno in topo.

«Moj Bog, prav tega je bilo še treba,» je tarna Vrtnik obupan in ni vedel, kaj bi ukrenil, da bi zopet pripravil malo k sebi.

«Ali ne veš, kje si?»

Dekletcu so bili medtem že prišli na pomoč sveži zrak in precej močni sunki, ki jih je povzročalo poskakovanje koles po razritih kolesnicah.

«Pri vas,» se je nasmehnila zadovoljno. «Kje pa je tisti gospod, ki sem mu morala reči, papa?»

Vrtnik se je premislil.

«V mestu je ostal. Pravi, da pride enkrat pogledat tudi k nam na Kočuhno.»

«Res?» je zaiskrilo dekletce.

Stric Jože je zaškrtal z zobmi in je zamahnil z bičem po konju. Klel je tujca in sebe

gotov; 12. Švica, IV. del, 24 slik, tričetrt ure, tekst gotov; 13. Kitajska, 67 slik, predavanje traja 1 uro, tekst gotov.

Tehnika: 14. Oceanski parnik, 67 slik, eno uro, tekst gotov; 15. Racionalizacija dela in delavstvo, 48 slik, 1 uro, tekst gotov; 16. Petroleji, 50 slik, 1 uro, tekst bo gotov septembra; 17. Podmorski čoln in podmorska vojna, 24 slik, tričetrt ure, tekst bo gotov septembra; 18. Produkcija premoga v Sloveniji in položaj rudarjev, 57 slik, 1 in pol ure, tekst bo gotov septembra.

Socialna in občinska politika: 19.—20. Novi Dunaj (treba imeti dve predavanji), 111 slik, 3 ure, tekst gotov; 21. Socialno skrbstvo za mater in otroka, 60 slik, 1 uro, tekst bo gotov novembra.

Vojna: 22. Strahote svetovne vojne, čez 100 slik, tekst se izdeluje.

Zdravstvo: 23. Spolno vprašanje mladine, 50 slik, 1 in pol ure, tekst bo gotov novembra.

Mladinska predavanja (pravljice): 24. Don Kišot, 24 slik, traja tričetrt ure, tekst gotov; 25. Snegulčica, 24 slik, traja tričetrt ure, tekst gotov; 26. Repoštev, 18 slik, traja pol ure, tekst gotov; 27. Guliverjeva potovanja, 31 slik, tričetrt ure, tekst bo gotov oktobra.

Poleg skioptičnih predavanj pa bo priredila NSZ še cel ciklus drugih, za delavstvo zelo važnih predavanj in je že razposlala podružnicam seznam predavanj, ki je sledeči:

Seznam predavanj NSZ.

1. Dr. Stojan Bajič:

- O državi (osnovni pojmi državnostvoja).
- O naši državi.
- Društvo narodov, njega organizacija in delo.
- Kaj je in kaj hoče komunizem.
- Država in gospodarstvo v Sovjetski Rusiji.
- Delavska zakonodaja pri nas in drugod.

2. Dr. Joža Bohinjec:

- Socialno zavarovanje.
- Delavsko pravo.
- Socializacija.
- Socialni in pravovarstveni predpisi obrtnega reda.

e) Kolektivne pogodbe.

f) Osnutek rudarskega zakona in delavstvo.

3. Rudolf Juvan:

- Strokovne organizacije na Češkem.
- Kaj pomeni delavska zbornica za delavstvo.
- O rešitvi brezposelnega vprašanja.

4. Ivan Tavčar:

- Politika in delavstvo.
- Brezposelnost pri nas in drugod.
- Narodnost in internacionalizem.
- Idejne smeri delavskih pokretov.

5. Franjo Rupnik:

- Zakon o pokojninskem zavarovanju nametščencev.
- O zadržarstvu.

6. Vladimir Kravos:

- O pomenu in delovanju delavskih zbornic.
- Pomen strokovne organizacije in njen začetek.

c) Kaj mora vedeti vsak odbornik NSZ.

d) O administrativnih poslih v organizacijah.

7. Milan Cimerman:

- Davki in takse.
- Zemljiška knjiga.
- O prošnjah in pritožbah na oblasti.
- Splošna gospodarska vprašanja.

8. Jerica Zemljanova:

- Dobra gospodinja — sreča v družini.
- Kuharska umetnost.
- Važnost zelenjadi v naši prehrani.

Narodno-strokovna zveza se bo tudi letos potrudila, da nudi svojem članstvu čim več duševne hrane. Na delavstvu samem pa je, da se teh predavanj udeleži v kar največjem številu in si tako spopolni svoje znanje. Stremimo vsi za tem, da dvignemo svoj narod na kulturno višino vseh najkulturnejših narodov in ne pozabimo nikoli, da je v kulturi ves napredek.

S kulturo bo rešen proletarijat!

Socijalna politika.

Iz mednarodnega strokovnega gibanja.

Kongres mednarodne zveze delavcev, zaposlenih v kamnolomih, se je vršil meseca junija v Kodanju ob navzočnosti 24 delegatov, ki so zastopali organizacije 12. držav. Iz poročila tajništva je razvidno, da je v zadnjih letih narastlo število članstva. V resoluciji se je zahtevalo zdravstveno zaščito delavstva in naročilo vodstvu organizacije, da v bodoče deluje v najožjih stikih z mednarodno federacijo stavbinskega delavstva. — Generalni svet federacije tekstilnega delavstva se je vršil koncem junija v Stokholmu. Sklenilo se je odposlati delegacijo v Ameriko, da študira razmere tamkajšnjega tekstilnega delavstva in da po možnosti pridobi njih organizacijo za vstop v federacijo tekstilnega delavstva. — Mednarodna konferenca šoferjev se je vršila koncem junija v Parizu z udeležbo 49 delegatov, ki so predstavljali 12 organizacij z 90 tisoč člani. Sklenjeno je bilo, da se za šoferje zahteva posebno zaščitno zakonodajo, ki naj uredi predvsem

vprašanje socialnega zavarovanja. — Zastopniki organizacij združenih v mednarodnem sekretariatu slikarjev so zborovali 20. junija na Dunaju. Konferenco je posetilo 16 delegatov iz 10 držav, ki so zastopali 184.500 članov. Sprejeta je bila resolucija, tikajoča se delovnih pogojev, mezd, dopustov in učne dobe. — Vseavstralski kongres strokovnih organizacij se je vršil meseca majnika v Melbournu, katerega se je udeležilo 900 delegatov za 1954 strokovnih organizacij. Sprejele so se resolucije, ki so obravnavale organizacijo dela, reformo šolstva, socialno zavarovanje, domačo obrt itd. — Državna nemška zveza lesnih delavcev je zborovala na petnajstem kongresu meseca junija v Frankfurtu. Članov ima 300.000. Zveza je zelo trpela vsled brezposelnosti, kar ni ostalo brez vpliva na število članstva. — Mednarodni kongres steklarjev se je vršil meseca avgusta v Parizu. Obravnavalo se je o higijeni, delovnem času, poklicnih boleznih, brezposelnosti. Zastopanih je bilo 40 delegatov iz 11 držav. — Začetkom avgusta se je vršil v Parizu enajsti mednarodni kongres federacije kovinarjev, kateri se

ter ta nesrečni dan, ko je zaigral neboljnegotnega otroka. Misel, da bi se dete česa domislilo, ga je mučila s skelečo silo.

«Pa nič ne pravi. Bodo vsi bolj veseli, ko pride tak gospod kar nenadoma k nam.»

«Saj res,» je pritrdila Tinica veselo in po njeni glavi so rajale solmčne misli.

Vrtnik je bil vesel otrokove vdanosti. Ljubil ji je najlepšo in najbolj grahasto piško Kadar pa je bil med svojci, ni govoril rad in kar je dejal, je izrekel neprijazno...

«Svet je bolj črn kakor hudič,» je pravil stari kovač Potnik, ko je prignal Vrtnik pokovat konja. «Ko sem nesel davke v Rebrje, me prime neka ščetinasta sraka, naj dam še kaj za nekako društvo za varstvo nemškega jezika. Pa sem dejal: Čeprav sem Korošec, neumen pa nisem. Tukaj so davki — pa srečno. Za Müllerja se menda piše tisti repencelj.»

«Tako, da, da,» je rekel Vrtnik — drugega nič. Tinica pa je poredno mežikala z očesci in se skrivala za stričev hrbet.

«Kaj pa tale — je kar pri tebi?» je poizvedoval kovač in je pokazal na malo.

Vrtnik je pokimal:

«Saj doma tako ni nič. Matilda je bila prišla nekaj godrnjat — deklet je pa jokalo in ni maralo domov. Tako je na svetu, tako, da, da.»

«Zdaj pa nisem Nemka,» je rekla vmes.

Kovač Potnik je baš prirezoval kopito, ko je zaslišal Tinino modrost:

«Ali si že bila kdaj?» se je pošalil s hudo-mušnim nasmehom.

«Hoteli so —»

«Kdo?»

«Atej.»

«Je menda eden med višjimi pri tistem nemškem društvu, ta Tomi Gornik,» je razložil boter Jože. «Saj veš, za denar mu je in pa za čast.»

Kovač se je zagrohotal in pomeril vročo podkev:

«Veš kaj: kakor nisem nič in nimam nič, na prodaj pa ne spuščam ne sebe ne otrok.»

«Tako, da, da. Pa kaj češ, ko niso vsi ljudje enaki.»

«Seveda ne,» je pritrdila Tini.

«No, kaj veš pa ti o tem?» je hotel omalovaževati kovač njeno modrost.

«O, jaz vem mnogo. Moški so drugačni kakor ženske,» je ušlo Tinini neprevidnosti. Začuden Potnikov pogled in osorno Vrtnikovo oko sta ji pregnala pogum.

Zdaj pa ni bilo prav, je obujala v mislih kesanje in je iskala popravka:

«No, ali ni res? Moški nosijo hlače, ženske pa jankje.»

«Ti, brencelj mali, ti,» jo je pogledal kovač čez očala. Zadovoljnost na obrazih je uverila Tinico, da je srečno ušla lastni zanki.

«Iz tega otroka pa bo še enkrat nekaj.»

«Tako, da, da,» je odvrnil Vrtnik zadovoljno in tudi Tini je bila vesela te lepe pohvale. Skrila se je za konja in je kazala možema rožičke. Ko se je naveličala tega, se je ozrla po možeh, ki sta z verno vnemo pritrjevala podkev na prednji levi nogi, in je hitro s šibico poččegetala konja pod repom. Žival se je vzpela in zahrskala in Tini je bila zelo vesela lepega uspeha. Isto je ponovila drugič in tretjič in vedno bolj je bila vesela svoje iznajdbe.

«Tvoj sivec je pa kakor morska pena,» je izbruhnila v kovaču jeza.

«Ne vem, kaj se ga je lotilo,» Nerodno je bilo botru Jožetu, da njegov konj uganja take nespodobnosti. Sicer je bil povsod na glasu, da ima dobro, krotko in pametno žival. Teta Mica je celo trdila včasih, da večkrat privede konj njega iz Celovca kakor pa on konja. Spričo tolike časti mu je bilo res nerodno, da je konj zdaj naenkrat tak. Potnik pa ni imel zastoj štirih oči. Ko je sivec zopet poskočil, je šapnil s kleščami po Tininih lasih. Mala se je prestrašila in je kriknila.

Kovač se je smejal, Vrtnik pa je bil zadovoljen, da je zopet rešena njegova in njegovega konja čast:

«Saj sem vedel, da je moja živina dobra. Ti, vrtavka, zdaj pa kar domov!»

Dekle je pogledalo po strani.

(Dalje prihodnjič.)

je baval z vprašanji mednarodnega trasta, delovnega časa in mednarodne vzajemne pomoči. Navzočih je bilo 84 delegatov, ki so zastopali 26 državnih organizacij z 2 milijona članov. — Mednarodni kongres oblačilnega delavstva je bil meseca avgusta v Parizu. Na dnevnem redu so bila sledeča vprašanja: racionalizacija delovnih načinov v oblačilni industriji in njih posledice v gospodarstvu; problem o zaščiti domačega oblačilnega delavstva ter važnost evidence v uvozu in izvozu. Na kongresu se je zbralo 34 delegatov iz 12 držav. Mednarodna federacija šteje 310.000 članov, izmed katerih je 154.000 žen. — Mednarodni kongres čevljarjev je zboroval avgusta v Londonu z udeležbo 45 delegatov iz 11 držav. — Mednarodni kongres poštnih, brzojavnih in telefonskih uslužbencev se je vršil meseca avgusta v Ženevi. Članov je 500.000 iz 20 držav. — Mednarodni kongres krščanskega živilskega delavstva se je vršil v Esnu meseca junija in je sprejel resolucijo o delovnem času v pekarijah in o učni dobi. — Mednarodni kongres krščanskega delavstva tobačnih tovarn je zboroval junija meseca v Monakovem. V resolucijah se zahteva zvišanje mezd, ureditev delovnega časa za poročene žene in zaščito delavk-mater. — Mednarodna konferenca ženskega delavstva se je vršila meseca junija v Parizu. Udeležilo se je konference 60 delegatinj iz 40 držav. Sprejeta je bila resolucija, ki je obravnavala gospodarska in mezna vprašanja.

★

Kongres za socialno politiko.

Kakor smo že poročali, je zborovalo minuli teden na Dunaju mednarodno združenje za socialno politiko.

Glavno zborovanje je v Akademiji znanosti otvoril predsednik dr. Karel Renner z zgodovinskim pregledom socialno-političnih stremiljenj v vseh državah in zgodovino mednarodnega združenja.

Po pozdravnih in uvodnih govorih zveznega kancerja dr. Seipla, ministra Rescha, dunajskega župana Seitzja, Alline in drugih so se začela stvarna posvetovanja.

Kot prvi je poročal vseučiliški profesor Heyde iz Kiela o odnošajih delovnega časa in dela samega ter o metodah proučevanja teh metod. Navajal je, da se uporablja v Nemčiji tako zvana izolacijska metoda, ki skuša dognati vpliv delovnega časa na delo samo s tem, da izključi vse druge okolnosti, ki bi lahko vplivale na produktivni rezultat. Samo ob sebi umevno je, da se do dobra pozna vse druge okolnosti, ki bi mogle vplivati na proizvodnjo. Predavatelj je prišel do zaključka, da je edino ta metoda pravilna.

Nato je poročal zastopnik mednarodnega urada dela v Ženevi, Fuss, o vodilnih načelih zavarovanja proti brezposelnosti. V svojem predavanju je obravnaval naslednja vprašanja: prisilno zavarovanje ali prostovoljno zavarovanje; omejitve zavarovanja na določene obrti; kaj je primerna zaposlitev; podpiranje delavcev, ki so ostali radi delovnih sporov brez dela; podpiranje sezonskih brezposelnih; podpiranje brezposelnih inozemcev; delovanje zavarovanja; doba podpiranja; finančna organizacija podpiranja; enotno zavarovanje ali zavarovanje po strokah; zveza zavarovanja z drugimi činitelji socialnega zavarovanja.

Mednarodna kontrola kredita.

Prihodnji dan, 15. septembra, je razpravljala Lazard, predsednik francoskega združenja za pobijanje brezposelnosti, o delovanju komisije, ki ima nalogo, proučevati vprašanje mednarodne kontrole kredita. Ta komisija je predložila zborovanju poročilo, ki

je zelo zanimivo. Nastane vprašanje, v koliko je mogoče potom kreditno-političnih ukrepov (na primer zmanjšanja kreditov) preprečiti vedno izpreminjanje konjunktur.

Debate, ki je nastala, se je udeležil znameniti ameriški denarni teoretik Irving Fisher. Zavzemal je predvsem stališče proti mnenju, da bi ostala vrednost denarja ista, ako se izpreminjajo cene blagu. Baš naraščanje cen je gotovo znamenje, da se vrednost denarja izpreminja. Sklicujoč se na ideal meščanske pravičnosti, zahteva Fisher, da ostane slehernemu pravica neokrnjena, ki si jo je pridobil z denarjem. Tako naj se reši problem socialne pravičnosti. To bi se dalo doseči s tem, da se regulira denarna vrednost in stabilizira kupna moč.

Temu mnenju sta se protivila monakovski profesor Zwi edinek-Sü denhorst kakor tudi monakovski finančni znanstvenik Lotz.

O socialno-političnih posledicah gospodarske racionalizacije.

O tem vprašanju je poročal Pavel Devina t. V debati je poudarjal E. Strauss iz Prage, da se mora ravno v malih državah industrija tehnično izpopolniti, da lahko tekmuje z veleobrati velikih držav. Delavcu mora racionalizacija izboljšati življenjski položaj: intenzivnejše delo se mora boljše nagraditi. Racionalizacija pomeni lahko industrijsko revolucijo, ki ogroža socialno-politične pridobitve delavcev in nameščencev; naloga znanstveno-socialne politike je, odvrniti to nevarnost.

Francoski državni svetnik A. Fontaine je nato razlagal, da pomeni pojem racionalizacije le novo besedo za že znano stvar, ker si je človek že od nekdaj skušal izboljšati delovne metode. Ker se hoče z racionalizacijo izboljšati položaj delavstva, je treba misliti tudi na daljše odmore med delom, ker bi bila posledica prenapornega dela in utrujenosti slaba racionalizacija. Racionalizacija doseže svoj namen le tedaj, ako postane življenje delavstva bogatejše in vrednejše.

Dr. Palla je izvajal, da se problem racionalizacije ne more rešiti le znanstveno ali potom

samosojnih podjetij, temveč edinole v sporazumu z delavci in nameščenci.

Dunajski vseučilišni docent dr. Strigl je govoril o zahtevah znanstvene socialne politike napram racionalizaciji. Ako pomeni to deloma večjo brezposelnost, deloma pa izboljšanje produktivnosti, mora socialna politika delovati na to, da boljše uveljavi ugodne momente produktivnega izboljšanja. Tako bo n. pr. racionalizacija trgovine imela več ugodnih kot neugodnih posledic.

O zavarovanju družin.

Zadnji dan zborovanja je bil posvečen vprašanju zavarovanja družin. Monakovski referent dr. Jahn dokazuje, da za družine z mnogimi otroki ne zadostuje zaščita posameznikov, temveč je potrebna avtomatična politika za družino. Socialno-zavarovalni ukrepi se morajo izboljšati, razširiti; poleg materinskega zavarovanja, kakor tudi zavarovanja vdov in sirot se priporoča sistem vzgojnih prispevkov za otroke, ki še niso dosegli predpisane starosti.

Kongres je bil nato zaključen z zadovoljstvom nad doseženimi uspehi.

★

Izseljevanje v Zedinjene države ameriške. Izseljeniški konzulat v Zagrebu poroča, da je jugoslovanska kvota za izseljence v Zedinjene države popolnoma izrpana. Za leto 1926./1927. so bili izdani vsi dopustni vizumi.

Splošno socialno zavarovanje na Danskem. Vlada predloži parlamentu predlog, s katerim bodo dolžni zavarovati se vsi državljani Danske, ki še niso izpolnili 40 let starosti. Zavarovalnina bo znašala dve danski kroni na mesec.

Zaščita žen in mladostnih delavcev. Mednarodni urad dela je bil obveščen, da je trgovinski minister na Madžarskem predložil prizadetim organizacijam osnutek zakona, ki obravnava zaščito žen in mladostnih delavcev v obrtniških in nekaterih drugih obratih. Zakonski osnutek predvideva bolniške dopuste žen pred porodom in po porodu in omejuje nočno delo žen, mladostnih delavcev in otrok.

Politični pregled.

K politični situaciji.

Že dolgo časa so se čule vesti, da se pripravlja v naši državi združitev demokracije, in sicer samostojnih in Davidovičevih demokratov ter Spahovih muslimanov. Sedaj se priprave za združitev bližajo svojemu cilju, med zastopniki obeh demokratskih strank se vrše zadnja pogajanja in ob sestanku Narodne skupščine bo združena demokracija gotova stvar.

Vse to se vrši po željah pristašev obeh demokratskih strank in nas mora veseliti, da bo prišlo končno do združitve sorodnih struj, ki bo pomenila veliko silo v naši državi, saj bo združena demokracija štela preko 100 poslancev.

Naj bo potem združena demokracija v vladi ali ne, v vsakem primeru bo imela veliko besedo v krojenju politične in gospodarske usode naše države. Tako velika stranka se v Narodni skupščini v nobenem primeru ne bo mogla pritiskati v brezdelno ozadje.

Tako radikalom kakor našim klerikalcem, ki se pripravljajo na končno spojitve z radikali, so sedanje priprave za združenje vseh demokratskih elementov zelo neprijetne, ker slutijo, da bo združena demokracija stranka bodočnosti, ki bo pometla s kleroradikalnim nazadnjaštvom ter napravila v naši državi red in iz naše po narodi bogate države res

vir blagostanja za vse sloje jugoslovenskega naroda.

V nelepri zgodovini SLS je nastopil zopet usoden dan: poslanci SLS so stopili na podlagi tako zvanega blejskega sporazuma, sklenjenega z voditeljem vladnih radikalov ministrskim predsednikom Vukičevićem, v radikalni klub in klerikalec dr. Gosar je postal minister za socialno skrbstvo ne kot klerikalen, temveč kot radikalni minister. To je prvi korak za popolno spojitve SLS z radikalno stranko, katero so klerikalci dolga leta napadali kot vir vse korupcije, protislovenskega velesrbstva in framacijstva v državi.

Ali se bo večina slovenskih volitev spametovala vsaj sedaj, ko vidi, kam so zabredli od njih izvoljeni poslanci? Ta korak SLS ne bo prinesel Sloveniji nikakega haska, saj vidimo, da je radikalija naše klerikalce le nekako milostno sprejela v svoje okrilje in jim ni hotela dati niti dveh ministrov, ki so ju imeli klerikalci že izgovorjena.

Naši klerikalci, združeni z radikali, sploh ne morejo mnogo pomeniti v radikaliji, ki sama preživlja veliko krizo. Kriza radikalne stranke še dolgo ni prispela do vrhunca in se še ne ve, če se ne bo ta stranka sploh razbila. Vukičević, ki je na svojo pest spravil dr. Korošca v radikalijo, še ne ve, če bo zmagal v radikalni stranki nad ostalima dvema strujama. Ko se bo oktobra sestala

Narodna skupščina, se bo gotovo v vsakem primeru pokazalo, da je dr. Korošec napravil zelo usoden korak, ko je kar na slepo skočil med radikale.

Že sedaj se opaža, da večina radikalov ni baš navdušena nad klerikalci, ki bodo, ako pride do popolne spojitve, pomenjali v stranki miloščinsko strujo, katera bo mogla za Slovenijo doseči še manj kakor doslej, ko se je klerikalcem vendarle tu in tam posrečilo doseči vlogo jezička na tehtnici. V borbi s fronto mlade demokracije bo pešala fronta nazadnjaštva, dokler ne bo v korist vse Jugoslavije potisnjena popolnoma ob tla.

★

Glas vpijočega v puščavi. Med klerikalci se vendar najde tu in tam pravičen človek, ki pogleda resnici v oči in izreče besede najhujše obsodbe proti mamonistom v laži-krščanskih vrstah. V «Križu na gori» priznava krščanski socijalec, da klerikalna inteligenca ne pozna delavca in nima v svojem srečju niti najmanjšega prostora za socijalno najbednejše. «Križ na gori» piše: «Katoličani kot nositelji katolicizma so do sedaj napram proletarijatu skoraj vedno odrekli... Da bi praktično sledili Kristusovemu zgledu in stopili iz svoje komodnosti na pot resničnega, doživetega krščanstva, nam niti na misel ni prišlo. Iz visokega stališča nekake duševne demokracije smo zrl s prezirom na bedno maso, ki žaja po sočloveku in umira gladi. Pravo krščanstvo tega ne pozna. Naravnost usodna pa je nevednost tako zvane katoliške inteligence. Ne poznajo niti v religioznem življenju bistva, smotra in sredstev, kaj šele v socijalnem. Ne poznajo bistva socijalnega problema, ne poznajo ogromnosti gospodarskega vprašanja, ne poznajo niti delavskih razmer. Niti se ne zavedajo, da tvorijo težko in mučno nasprotje: pasivni nosilci večno aktivnega katolicizma. Kaj pomaga, če vpije človek in piše knjige proti kapitalizmu, kapitalističnega duha v sebi pa ne vidi! Cerkev stari sredi buržuazije, delavstvo pa umira... Blazno sovraštvo proletarijata do Cerkve je strašna obsodba katoliške mlačnosti, brezbrčnosti in nezmožnosti. Nimamo ljubezni; zato nismo imeli za delavca niti malo srca in smo ga tolažili s suhimi besedami na večnost, namesto da bi mu priskočili dejansko na pomoč. Govorili smo o vdanosti v voljo božjo, kadar in kjer je bila za to najmanj potreba. Zato so se razdedinjeni bratje in sestre s studom obrnili od notranje lažnivosti okornih katoličanov in popolnoma upravičeno šli tja, kjer sta skupna volja in skupno breme združila mase, da v silnem odporu in z razrednim bojem izvojujejo svoje življenske pravice.» — Klerikalna mladina bi morala priti enkrat že od besed k dejanjem. Če je uvidela, da med vodilnimi klerikalci dominira popolna ignoranca v socijalnih problemih, potem bi naj obrnili hrbet takim ljudskim sovražnikom. Toda klerikalna mladina piše lepo po časopisih, v praksi pa pada na kolena ravno pred tistimi, nad katerimi se po potrpežljivem papirju znaša. Resnico govori klerikalna mladina v «Križu na gori». To resnico ni zanimivo zvedeti iz klerikalnega lista zato, ker je pričakovati, da se klerikalci izpreobrnejo, ampak zato, da so tudi klerikalci sami priznali, kar smo mi že od nekdanj trdili.

Zle posledice klero-radikalnega državnega proračuna. Po določilih finančnega zakona se mora znižati število gimnazij v državi na 80. Gimnazije, ki niso imele več kot 120 učencev se popolnoma ukinijo, nepopolne gimnazije se pa reducirajo na štiri razrede. Po sklepu ministrskega sveta se reducirajo v Sloveniji na štirirazredne gimnazije gimnazija v Kočevju, Mariboru, Ptuj in v Ljubljani (III. državna realna gimnazija). V Murski Soboti se pa sploh ukine gimnazija. Srednjim šolam slede sedaj še univerze. Baje se namerava v Ljubljani ukiniti medicinsko fakulteto.

Ker imajo klerikalci vpliv na vlado, ostane v Ljubljani še nadalje bogoslovna fakulteta, ki je gotovo najmanj potrebna. Kakor je videti, so klerikalci pri sestavi državnega proračuna pričeli najprej hraniti pri prosveti. Klerikalizmu je bila že od nekdanj najhujša nasprotnica znanost in kultura.

Nove redukcije državnega proračuna. Finančni minister dr. Marković napoveduje, da bo novi proračun znižan za eno milijardo dinarjev. Vsi ministri so dobili navodila, da znižajo svoje proračunske predloge za 10 odstotkov.

Trgovinska pogajanja z Madžarsko se nadaljujejo in se obravnava predvsem načrt trgovinske pogodbe, konvencije o veterinarstvu, o tihotapstvu, o dvojnih lastnikih, o dvojnem obdavčenju in železniške konvencije.

Rezultati irskih volitev. V irski parlament so se vršile volitve in izvoljenih je bilo 24 vladnih kandidatov, 8 neodvisnih in 1 član kmetske stranke, torej 33 vladi naklonjenih članov; dalje 26 članov opozicije, in sicer 20 republikancev, 3 socijalisti, 2 člana nacionalne lige in 1 komunist.

Nasilja fašistov nad našim narodom v zasedenem ozemlju so vedno večja in brutalnejša. Brez vsakega razloga se tedensko razpušča po deset

slovenskih kulturnih organizacij. Večina slovenskih učiteljev je bilo premeščenih v notranjost Italije, na njih mesta so pa prišli Italijani, ki čisto nič ne razumejo materinskega jezika svojih učencev. Fašisti obetajo, da slede kulturnim organizacijam slovenski listi. Neljuba je fašistom pred vsem «Edinost», katero zatro, kakor hitro se jim bo zdela za to prilika ugodna.

Pred letno bilanco sovjetske politike. Meseca decembra ali začetkom januarja se vrši redni kongres sovjetrov SSSR. V vseh sovjetskih organizacijah se vrše velike predpriprave, kar izredno oživlja politično gibanje. Najvažnejše je, da se pripravi program kongresu v toliko, da bo komunistična delegacija inicijativno in idejno preobvladovala delegate, ki so izven stranke. V Moskvi in drugih mestih se vrše ta mesec volitve v odbore strankinih celic. Te volitve imajo izredno velik pomen, ker so predhodnice strankine konference.

Socijalisti proti fašizmu. V Bruslju se je odkril spomenik znanega socijalista Metteotija, ki je padel pod nožem Mussolinijevega režima. Odkritja spomenika se je udeležila socijalistična internacionala, katere zastopniki so v svojih govorih obljubili, začeti najostrejšo akcijo proti fašizmu.

Narodno-strokovna zveza.

Vsem podružnicam NSZ. Opozarjamo podružnice, da je rok za prijave predavanj že potekel, vendar naj podružnice, ki te še niso poslale, to takoj store. Prijave, poslane po 1. oktobru, se ne vzamejo v obzir. Pošljite torej izpolnjene vprašalne pole takoj. — Z ozirom na prošnjo Delavske zbornice smo poslali te dni vsem podružnicam vprašalno polo glede delavskih prejemkov in rodbinskih doklad. Nujno prosimo vse podružnice, da nam takoj vrnejo izpolnjene vprašalne pole. Tudi tu pokažimo red. Tajništvo se nadeja, da bodo vse podružnice storiše svojo dolžnost v polni meri.

ŠT. PAVEL. Podružnica Narodno-strokovne zveze v Št. Pavlu priredi v nedeljo, 25. t. m., ob pol 10. uri dopoldne v prostorih gostilne g. Fr. Vedenika predavanje o pokojninskem zavarovanju. Predava tov. Franjo Rupnik iz Ljubljane. Vabijo se člani in interesi, da se udeležijo predavanja polnoštevilno.

SLOVENJGRADEC. V nedeljo, 18. t. m., se je vršil pri nas ustanovni občni zbor Narodno-strokovne zveze. Občnemu zboru, ki je bil zelo dobro obiskan, je predsedoval tov. Jakob Trbovšek. Na njem je poročal okrožni tajnik tov. Rudolf Tumpej o nalogah in ciljih NSZ. Po poročilih se je izvolil naslednji odbor: predsednik Jakob Trbovšek, podpredsednik Ivan Čerče, tajnik Martin Šeliga, odborniki Eliza Slemenik, Ivana Fišer, Franc Bricman, Franc Barl; preglednika računov Davorin Štruc in Justa Marovšek. Takoj po občnem zboru je pristopilo v organizacijo prav lepo število novih članov in šteje naša najmlajša podružnica 31 članov. Novim našim sobojevnikom za delavska prava želimo obilo uspeha in jih tovariško pozdravljamo.

LITIJA. Tukajšnje podružnice Narodno-strokovne zveze bodo priredile v zimskem času cel ciklus poljudnih predavanj. Otvoritveno predavanje se bo vršilo v soboto 8. oktobra ob 7. uri zvečer v dvorani gostilne «Na Pošti». Že sedaj opozarjamo vse članstvo in prijatelje na to predavanje, ki bo s skioptičnimi slikami. Predavanja se bodo vršila vsako drugo soboto in bo vstop k istim brezplačen. Podružnica bo priredila tudi poseben pravljčni večer s skioptičnimi slikami za otroke.

ŠT. PAVEL. Odbor naše podružnice je sklenil, da priredi v zimskem času celo vrsto predavanj.

Prvo tako predavanje bo 9. oktobra, in sicer o veliki francoski revoluciji. Predavanje bodo pojasnjevale lepe barvane skioptične slike. Tudi za naše malčke je poskrbljeno s pravljčnim dnevom, na katerem bodo slišali in videli lepe zgodbe o Snegulčici, Repoševu, Don Kišotu itd. Podružnični odbor že sedaj pozivlja članstvo k čim večjemu posetu vseh predavanj. Predavanje bo vsakokrat ob pol 10. uri dopoldne v dvorani g. Pickl.

MEŽICA. Podružnica NSZ v Mežici priredi v nedeljo 6. novembra otvoritveno predavanje, ki se bo vršilo ob 11. dopoldne v dvorani Sokolskega društva. Predava ravnateljica gospodinske šole v Ljubljani gđ. Jerica Zemljanova o temi: «Dobra gospodinja — sreča v družini». To predavanje bodo posetile v prvi vrsti gotovo vse naše gospodinje, pa tudi gospodarjem bo dobro došlo.

Izobraževalni tečaji prosvetnega odseka Delavske zbornice v Ljubljani. Lansko leto je imel prosvetni odsek Delavske zbornice zelo žalostne izkušnje s svojimi izobraževalnimi tečaji. Imel je velike stroške, učenci so pa neredno obiskovali pouk in večina ni plačala šolnine kljub temu, da je bila ta zelo nizka. Vendar je prosvetni odsek sklenil, da tudi letos priredi tri tečaje: nemški, knjigovodski in srbohrvatski. Vršil se bo oni tečaj, za katerega se prikladi do 15. oktobra 30 delavcev in privatnih nameščencev, ki se obvežejo, da bodo redno obiskovali pouk in plačevali vsak mesec 10 Din šolnine. — Prijave sprejema tajništvo NSZ in prosvetni odsek Delavske zbornice v Gradišču št. 2.

Cene tujemu denarju.

Na zagrebški borzi se je dobilo 20. t. m. v alutah:

- 1 dolar za 56:17 do 56:37 Din;
- v devizah pa:
- 100 avstrijskih šilingov za 799:25 do 802:25 dinarja;
- 1 nemška marka za 13:52 do 13:55 Din;
- 100 italijanskih lir za 308:75 do 310:75 Din;
- 1 dolar za 56:63 do 56:83 Din;
- 100 francoskih frankov za 222 do 224 Din;
- 100 češkoslovaških kron za 168:01 do 168:81 dinarja.

Tedenske vesti.

Pokrajinska razstava v Ljubljani.

Majhna je Slovenija, pa vendar se giblje in živi, čeprav jo tiščijo k tlom še slabe gospodarske razmere. Vztrajnost in delavnost Slovencev sta neupogljivi. To nam pokazuje tudi II. pokrajinska razstava «Ljubljana v jeseni», ki se je svečano otvorila 17. t. m. in bo trajala do 26. t. m. Ta razstava, ki obsega kmetijstvo, sadjarstvo, zelenjadarstvo, čebelarstvo, mlekarstvo, vinarstvo in kmetijskostrojni oddelek, gledališko razstavo, higiensko razstavo, vrtnarstvo, razstavo industrijskega in obrtnega sezijskega blaga, esperanto, radio, gradbeni oddelek, razstavo narodnih noš in drugo, je največja vseh dosedanjih prireditelj te vrste v Jugoslaviji, kajti predstavlja nam precejšen kos našega slovenskega gospodarskega in kulturnega življenja.

Zato je temu primerno tudi zanimanje Slovencev zanjo, saj je bilo samo v nedeljo na velesejmu blizu 20.000 ljudi. Tudi kupčija je na velesejmu ugodna; zlasti veliko je povpraševanje po sadju in medu.

Ne bomo na drobno popisovali vseh lepôt, zanimivosti in poučljivih strani razstave, temveč samo rečemo, da je dolžnost vsakega Slovenca, komur le dopuščajo sredstva in čas, da poseti to vzgledno organizirano in lepo prirejeno našo prireditelj.

Poleg poučne in resne strani imamo na velesejmu prirejen Mali prater z neštevilnimi komedijami, kjer se veselo slovensko srce lahko v polni meri razvedri. Vrtljaki s konjički in aeroplani so predvsem za mladino, tobogan, hipodrom, ciklonsko kolo, ljudožrci, vedeževalka, najdebelejša ženska, ženska brez glave, mož-zaušničar, silomer pa delajo zabavo starim in mladim.



* **Velikopotezna stanovanjska akcija v Ljubljani.** Minister za finance je mestni občini ljubljanski odobril obligacijsko posojilo po 30.000.000 dinarjev za zgradbo stanovanjskih hiš. Obligacijam je priznana pupilarna varnost, kavejska sposobnost ter oprostitve od davka in taks. Obligacije, glaseče se na donosilca, se obrestujejo polletno dekurzivno po 6 % ter so vračljive po odobrenem amortizacijskem načrtu najkasneje v 15 letih s polletnim žrebanjem. Prvo žrebanje se bo vršilo 15. septembra 1928. ter zapadejo izžrebane obligacije v izplačilo 15. marca 1929. Obligacije se izdajo v komadih po 200, 500, 1000, 5000, 10.000 in 50.000 Din nominale. Obligacije so v tisku ter bodo v najkrajšem času na razpolaganje pri mestni blagajni ljubljanski, Šolski drevored 2/I (Kresija), ki odslej naprej kot edina poslovalnica sprejema obvezne prijave na podpis in sprejema valuto proti šestodstotnemu diskontiranju od dneva vplačila do 15. septembra 1928., s katerim dnem prične teči prvi kupon. Stanovanjske hiše iz tega posojila se že grade ter bo do zime dograjenih: 14 štiridružinskih hiš z enosobnimi stanovanji s pritliklinami in vrtovi na mestnem svetu v Kozlezi (skupaj 56 stanovanj), 19 dvo- in štiridružinskih podkletenih hiš z dvosobnimi stanovanji (8 stanovanj) in trisobnimi stanovanji (60 stanovanj) na mestnem svetu za artilerijsko kasarno. Stanovanja imajo vse pritlikline, tudi kopeli ter vrtove. Do prihodnjega leta bo dogotovljena palača Delavske zbornice na Miklošičevi cesti s 36 dvo- do štirisobnimi udobnimi stanovanji z vsemi pritliklinami, in istotako blok stanovanjskih hiš na Poljanski cesti in ob Poljanskem nasipu s 107 eno- do trisobnimi udobnimi stanovanji z vsemi pritliklinami in obširnimi dvorišči ter s cestnim prehodom med Poljansko cesto in Poljanskim nasipom. Prednost za stanovanja gre onim, ki obvezno podpišejo po svojih

močeh čim večjo vsoto obligacijskega posojila. Mestna občina bo torej s tem posojilom zgradila 267 stanovanj za različne sloje in zahteve našega mesta. Po do sedaj izdanih stavbnih dovoljenjih bodo zasebniki zgradili v tej dobi okoli 300 stanovanj ter je pričakovati, da se število zasebnih novih zgradb do prihodnjega leta še pomnoži, ker je mestna občina zasebno inicijativo izdatno pospešila s tem, da je nove zgradbe za sedaj za pet let oprostila občinskih doklad.

* **Pogajanja za konkordat.** V Rim je prispel papeški nuncij iz Beograda Pellegrineti ter bil sprejet v avdienci pri papežu, kateremu je poročal o poteku pogajanj za sklenitev konkordata med Jugoslavijo in Vatikanom. V vatikanskih krogih zatrjujejo, da potekajo pogajanja za Jugoslavijo precej uspešno ter jih znatno olajšuje nekdanji konkordat iz leta 1914., ki je bil sklenjen med prejšnjo Srbijo in Vatikanom. Potreba polne revizije tega konkordata se je občutila po vojni, ker je bilo v jugoslovensko državo vključenih več katoliških pokrajin.

* **II. tečaj za elektroinstalaterje v Ljubljani** bo priredil Urad za pospeševanje obrti v sporazumu s Strokovno zadrugo koncesioniranih elektrotehnikov za Slovenijo v Ljubljani. Tečaj je brezplačen ter se bo pričel 17. oktobra t. l. Predaval bo kakor lani g. inž. A. Ditrich, in sicer v večernih urah v prostorih tehniške srednje šole v Ljubljani. Prijave je nasloviti na Urad za pospeševanje obrti v Ljubljani do 10. oktobra.

* **Čuden dvoboj.** Iz Slovenskih goric nam pišejo: Da se ne pozabi dvoboj, ki je sicer v naši državi prepovedan, sta ga obnovila naš župnik in organistova žena dve nedelji pred volitvami. To je bil srdit boj, še hujši kakor oni med Pegamom in Lampergarjem. Razlika med obema dvobojema je le ta, da sta se zgodovinska junaka bojevala z bridkimi sabljicami, naš g. župnik in organistova žena pa le z metlo. Da se je bitka odločila v prid g. župnika, se ima ta zahvaliti le bojni sreči. Ko sta se namreč oba borca med vratni trdovratno borila za orožje, se je k sreči držal metle zlomil, sicer bi bila zmaga sigurno na strani organistove žene. Tekla je baje tudi kri, kajti organistova žena je dobila na roki poškodbe. Našim faranom je ta dvoboj že znan, saj je g. župnik rezultat oznanil s prižnice ter med drugim povedal, da ga je zakrivil sam, ker se ni držal pregovora, ki pravi: «Kdor ne uboga, ga tepe nadloga.» Pozabil je še pristaviti, da bi ga bila skoro topla namesto nadloge metla organistove žene.

* **Potres v Beogradu.** Dne 17. t. m. popoldne ob 14. uri 50 minut je bil zabeležen v Beogradu močan potresni sunek, ki je povzročil precejšnjo paniko. Vendar pa potres tokrat ni napravil nikake škode. Potresomerski zavod objavlja, da je bilo središče potresa 80 km od Beograda v okolici Rudnika.

* **Velika železniška nesreča v Dobropoljah.** Te dni sta trčila skupaj v Dobropoljah dva tovrna vlaka. Pri tem se je razbil tender lokomotive, več vagonov pa je skočilo s tira, tako da je bil promet za več ur ustavljen. Človeških žrtev po izrednem naključju ni bilo. Na kraj nesreče so takoj odposlali iz Ljubljane pomožni vlak z delavci. Popravljalna dela so bila otežkočena, ker je bil tir na več mestih raztrgan. Kljub vsem težavam pa je bil reden promet vendarle kmalu vzpostavljen. Škoda je baje precejšnja. Cenijo jo približno na 100.000 Din.

* **Požar v Prekmurju.** Te dni zvečer je nastal požar pri veleposestniku g. Aleksandru Breškolu v Domanjšovcih in mu popolnoma upepelil hišo s hlevom vred. Tukajšnje gasilno društvo pod vodstvom g. Vezirja se je potrudilo, da omeji ogenj in reši, kar se je še dalo rešiti. Veleposestnik g. Breškole ni bil zavarovan. Domači sumijo, da je ogenj zanetil iz maščevanja hudobna roka.

* **Smrtna nesreča letalca Ljubljancana.** Iz Boke Kotorske poročajo, da se je tam te dni pripetila strašna letalska nesreča. Vojaški hidroavijon, ki ga je vodil narednik Pavčič iz Ljubljane in na katerem so bili še štirje drugi podčastniki avijatične šole, se je z višine več sto metrov radi nenadnega defekta v motorju zrušil v morje. Avijon je zadel ob skalo in se popolnoma razbil. Vseh pet podčastnikov se je ubilo.

* **Smrt pod vozom.** V graščinskem gozdu v Pišecah je te dni Miha Matalin s svojim sinom nakladal bukov drva, ki sta jih hotela peljati s parom konj na dom v Prosinec na Hrvaško. Ko sta prišla že blizu Podgorja, se je naenkrat na nekem ovinku, kjer je cesta visela, nagnil voz, se prevrgel in zadel tako nesrečno poleg voza idočega Miha Matalina, da se je ta onesvestil in kmalu nato umrl.

* **Smrtna žrtev povodnji v Vitanju.** Iz Vitanja poročajo, da je močno narasla Hudinja ob zadnji povodnji odnesla pri posestniku Klinku v Arclinu jez in se je pri tem močno poškodoval Anton Šinkovec, dočim je mlinar Ivan Podrgajs utonil.

* **Velik požar na Krasu.** Te dni zgodaj zjutraj je iz nepojasnjenih vzrokov nastal v hiši Ane Udovičeve v Selcah pri Svetem Petru na Krasu velik požar. Pihal je razmeroma precej močan veter, ki je povzročil, da so tekom 20 minut plameni zajeli nič manj kakor 21 hiš. Pri gašenju so poleg gasilcev iz vseh bližnjih vasi in iz Trsta pomagali tudi vojaki. Selce štejejo kakih 65 hiš in je požar vpepelil skoro tretjino vasi. 120 oseb je brez strehe. Škoda je ogromna in je le deloma krita z zavarovalnino.

* **Prevrnil se je.** Te dni se je odpeljal posestnik žage g. Marinc iz Selnice ob Dravi s svojim motornim kolesom iz Maribora v Čakovec. Ko pa je došel na cilj, se je prevrnil in se tako poškodoval, da se je moral vrniti z vlakom v mariborsko bolnico.

* **Velik požar v Trbovljah.** Te dni ponoči je upepelil požar zgornji del velikega stanovanjskega poslopja g. Grebenca na desni strani Save nasproti železniški postaji Trbovlje. Po napornem delu se je obema na pomoč prispelima gasilnima društvoma posrečilo ogenj omejiti. Požar je vpepelil zgornji del poslopja, kjer so stanovali revnejše družine. Vse so si komaj rešile golo življenje. Velik del imetja jim je uničen. Kako je nastal požar, še niso dognali.

* **Uboj.** S šmartinskega sejma se je vračal domov v Laze pri Sv. Križu malo vinjen posestnik Jože Merhar in prišel do hiše svojega sosed Janeza Kerna, s katerim sta živela več ali manj v vednem sovraštvi. Beseda je dala besedo, začel se je prepir, dokler ni Kern s kolom pobil Merharja. Zadal mu je več ran na glavi, prebil mu lobanjo, katerim ranam je Merhar podlegel.

* **Vlomilska tolpa v okolici Celja.** Še ni dolgo, ko so v okolici Braslovč obstrelili nekega opasnega vlomilca, na kar se je njegova družba sama prijavila na sodišču. Sedaj pa ponovno straši po Savinjski dolini, zlasti blizu Celja, neka tatinska družba, ki izvršuje drzne vlome. Po Celju in okolici se klatijo sumljive osebe, ki nabirajo za razne namene milodare, pri tem pa skoro gotovo tudi vohunijo, kje bi na kak način prišli do boljšega plena. V Celju se je izvršil okrog polnoči od 15. na 16. t. m. drzen vlom v Rakuschevo hišo. Tat je najprej odprl v pritličju kuhinjsko okno ter mimogrede iz kuhinje ukradel budilko. Z okna se je nato vzpel na obzidni okrasek ter od tam na balkon v prvo nadstropje, kjer se je sušilo perilo. Pobral je skoro vse perilo v vrednosti 6000 Din ter izginil v noč. Radi ponovnih tatvin v Celju, v okolici in po Savinjski dolini se svari prebivalstvo, naj bo previdno. Ukradeni perilo nosi monogram M. G. in V. G. Če bi ga kdo kje prodajal, naj se to javi na bližnjo orožniško postajo.

Pogovor o tem in onem.

Kako nastane dežnik.

Z razvojem prometnih sredstev, zlasti z morarstvom in železnicami, so se začele prevažati silne množine najraznovrstnejšega blaga.

Pred iznajdbo teh prometnih sredstev je bila trgovina na daljavo silno otežkočena; s pridom so mogli kupčevati med seboj le bližnji kraji; če je prišlo blago od daleč, so mu cene tako narastle, da so ga mogli kupovati le najbogatejši ljudje. Z modernimi prometnimi sredstvi pa je postala tako rekoč vsa zemlja eno samo veliko tržišče. Danes dobivamo blago po razmeroma nizki ceni z najbolj oddaljenih kontinentov.

S tem se je narodno gospodarstvo popolnoma izpremenilo. Da to vidimo, nam je treba vzeti v roko en sam predmet iz vsakdanje rabe, na primer dežnik.

Tovarne za dežnike dobivajo potrebne sirovine iz najrazličnejših krajev. Palico za dežnik dobi tovarna navadno že izgotovljeno v kaki tovarni za palice iz lesa, ki je rasel v Venezueli v Ameriki, in lakirano z lakom, ki je prišel iz daljnje Japonske. Slonokoščeni ročaj je bil izdelan iz zoba slona, ki so ga našli zakopanega v sibirskem ledu. Srebrni obroček, ki objema ročaj tam, kjer se stika s palico, je izdelala kaka kovinska tovarna iz srebra, dobljenega v Bog zna katerem srebrnem rudniku. Srebru pri-mešani baker je prišel iz Mehike v Ameriki. Medeni okov na spodnjem koncu palice je bil napravljen iz pločevine, ki jo je izvaljala kakanemška tovarna. Baker za med je prišel iz ameriške države Peru, cink iz Belgije.

Svinec, s katerim je okov izpolnjen, je došel iz Colorada, antimon pa, ki je zaradi večje trdnosti primešan svincu, iz Urala (pogorje v Rusiji). Mali železni žeblički, s katerimi je okov pritrjen na palico, so zopet iz neke tovarne za žebelje na Švedskem.

Premakljivo ogrodje dežnika je bilo sestavljeno iz železnih delov, ki so bili izvaljeni v kaki drugi tovarni.

Svila, s katero je ogrodje prevlečeno, je bila stkana v kdo ve kateri predilnici. Prišla je morda iz Kalifornije. Bombaž, ki je pritrjen svili, je rasel v Virginiji v Severni Ameriki in so ga spredli v kaki angleški tovarni. Anilinska barva, s katero je blago pobarvano, je zopet izdelala kaka kemična tovarna; za to je ta tovarna porabila sirovine, ki jih je dobila iz raznih krajev.

Gumast trak, s katerim zvežemo zaprt dežnik, je izdelala posebna tovarna iz gumija, ki ga je dobila iz srednje Afrike preko Kameruna. Obroč, s katerim pripnemo gumijast trak na gumb, je prišel iz kake tovarne, ki izdeluje železne drobnarije. Gumb za ta obroč je bil izdelan iz roga bivola, ki so ga ubili v Argentini. Svilena vrstica, ki je ovita okoli ročaja, je delo kake francoske tovarne. Morda so uporabili za to svilo, ki so jo spredli in pobarvali v francoskem mestu Lyonu iz sirove žide, kupljene kje tam doli v Milanu.

Našteli smo glavne sestavne dele dežnika ter videli, kako različna dela je bila treba izvršiti, da smo dobili potrebne sirovine, iz koliko različnih dežel so te prišle in koliko različnih tovarnih je bilo zaposlenih, preden je mogla tovarna za dežnike izdelati predmet, ki nam tako pogosto služi v vsakdanjem življenju.

Rudarji so kopali v rudnikih, zidala so se poslopja, delovali so razni stroji. Ljudje in živali so morali po suhem in po morju prevažati iz severnih in južnih krajev sirovine. Koliko kupčij je bilo sklenjenih, koliko potov potrebnih, koliko trgovskih pisem napisanih! Koliko duševnega dela tiči v neprestanem izpopolnjevanju vseh industrijskih in drugih panog, koliko ljudi je bilo zaposlenih, preden je bil izdelan tako vsakdanji predmet, kakor je navaden dežnik.

Ta izvajanja so nam podala predstavo o ogromni razsežnosti svetovnega gospodarstva, po katerem se človek okorišča z naravnimi proizvodi vsega sveta. Kolika razlika med takim gospodarstvom modernega kulturnega človeka, ki mu služi vsa zemlja, in pa gospodarstvo divjaka, ki dobiva vse le iz najbližje okolice.

Pa še nečesa nas uči to razmišljanje. Iz povedanega lahko uvidimo, da mora v tako razvitem gospodarstvu sodelovati ves svet, da ne sme manjkati noben člen, da so vse države in vsi kulturni narodi navezani drug na drugega. Vsaka država daje in prejema, pomaga torej graditi svetovno gospodarstvo ter se z njim na drugi strani okorišča.

Pušenje in nosljanje tobaka.

Po jedi moški kaj radi popušijo, kmet navadno iz svoje pipe, drugi pa si prižge cigare ali cigarete.

Mladi ljudje, ki prično kaditi, se podajajo v veliko nevarnost, ki jim utegne napraviti veliko škodo.

Kdor kadi, srka vase strup nikotin, ki je zlasti mlademu organizmu vse prej kakor koristen. V poznejših letih, ko je telo že utrjeno, nevarnost ni več taka. Vzemimo primer: Tu stojita deček pri dvanaestih in mladenič pri štiriindvajsetih letih; vsak ima prvič cigareto v ustih. Mlad mož jo brez posebnih težav pokadi do konca, dečku pa že pri polovici začne plesati pred očmi, spreletava ga mraz, mrzel pot mu stopi na čelo in tako nepopisno slabo mu je, da se mora nekoliko vleči v travo. To je vpliv nikotina na mladi, še ne razviti organizem. Nikotin mlado nežno telo ovira v rasti in razvoju. Tak mlad kadilec ostane navadno slaboten vse življenje, je ves betežen, boli ga vsaka reč in hirati začne v najboljših letih. Dostikrat so pljučne bolezni, bolečine v vratu razburjenost in nervoznost le posledice prežgodaj pričetega kajenja. Prav pametno torej stori vsakdo, ki nezrelo mladino odvrta od kajenja. Kdor ne kadi, ni ničesar zamudil, pač pa je vedno na dobičku. Če si pa zdrav mož v prostih urah in v veselju družbi zapali kakšno cigaro ali cigareto, mu pa tudi ne bo škodovala.

Kdor ne kadi, ga včasih rad noslja; ta navada je zdaj že bolj redka. Ne pozabi pa nikdar, da si kot nosljač prav tako dolžan skrbeti za snago kakor vsak drugi olikan človek. Žal, da se v tem oziru pri nosljanju večkrat silno greši, zlasti če človek nosi brke. Tudi nosljanje, ki je sicer manj škodljivo, je le razvada, od katere nimaš ničesar.

Ako se moški tobaku ne more popolnoma odreči, naj se vsaj omeji na tisto mero, ki jo njegovo zdravje kolikor toliko prenese.

★

× **Strahoviti viharji.** Nad zapadnim delom Japonske nad otokom Kiušiu je te dni divjal strašen tajfun, ki je povzročil ogromno škodo in upropastil cvetoča mesta in pokrajine. Po zadnjih vesteh je bilo na otoku Kiušiu ubitih 1200 oseb, mesti Kojima in Nakamuri pa sta popolnoma uničeni. Tajfun je dvignil morje do 25 čevljev visoko, valovi so zajeli otok in ga poplavalili daleč naokoli. V Kojimaši in Nakamuri je bilo uničenih okoli 500 hiš, v Omuri je bilo porušeni in odplavljeni okoli 5000 hiš. Nad 15.000 ljudi je brez strehe. V Tokiu je tajfun uničil tri poslopja, v Jokohami je bilo šest oseb ranjenih. Vihar je bil tako močan, kakor ga ne pomnijo že nad 40 let. Na otoku Kiušiu je tajfun več vasi izravnal z zemljo. Z otokom so prekinjene vse zveze, materialna škoda pa je ogromna. Skoraj istočasno je besnel tudi tajfun na zapadni obali Mehike in v širini 20 km uničil več primorskih mest. Ubitih je bilo več sto oseb. Porušeni so osem mest.

× **Skrivnosten otrok pragozda.** Pred nekimi 25 leti sta naletela dva Angleža na južnem rtiču Afrike na skupino pavijanov. Ko sta pričela nanje streljati, so vsi pobegnili razen enega, ki je bil dozdnevno ranjen. Ko sta prijezdila v bližino, sta se zelo začudila, kajti namesto opice pavijana sta videla pred seboj odraslega dečka domačina, ki je skakal po vseh štirih. Zelo je otepal okoli sebe, preden sta ga mogla prijeti. Oddala sta ga nato v umobolnico, a poizvedovanja po njegovih starših so bila zaman. Govoriti ni znal in tudi jesti ni hotel hrane kakor drugi ljudje. Kmalu pa se je privadil človeškim običajem ter postal vedno bolj prijazen. Težavno ga je bilo privaditi, da je hodil le z nogami. Sedaj mu je bilo treba poiskati koga, ki bi ga vzel k sebi, in našel se je farmer, ki ga je vzel za svojega. Na tej farmi je že 24 let in privadil se je vsemu, tudi govorici. Ko je znal govoriti, je povedal marsikaj iz svojega prejšnjega življenja. Spominja se tudi, da ga je nekoč noč vsekali na glavo, kjer ima še sedaj veliko brazgotino. Ako ga kam pošljejo, leti tudi deset milj daleč brez prestanka in zelo močan je, tako da sto kilogramov težke vreče z lahkoto meče na voz.

× **Desetletna zastrupitev.** V vasi Faurasu pri Parizu je živel pri rodbini nekega državnega uradnika 10letna sestra 18letnega sluga, ki jo je rodbina vzela iz usmiljenja na prehrano. Zaporedoma sta obolela psa, ki so ju morali ustreliti, kar je postalo sumljivo šele sedaj, ko je obolel 18letni brat male Rolande Valere. Zdravnik je ugotovil zastrupljenje s arsenikom. Preiskava je dognala, da je mala ukradla iz apoteke veliko dozo arsenika. Po strogem zaslišanju je priznala, da je primešala strup juhi svojega brata in da ga je zastrupila zato, da bi se prepričala, kako strup deluje. Dejala je, da je brata zastrupila zato, ker je dobival več jedi kakor ona. Hotela je zastrupiti vso družino. Prepeljana je bila v Pariz na umobolni oddelek na opazovanje.

× **Morilec iz sladostrastja.** Na Moravskem so našli v zadnjem času štiri zadržane osebe. Dve žrtvi sta bili mrtvi, dvema se je pa posrečilo v zadnjem hipu rešiti življenje. Vsi zločini so bili izvršeni na enak način. Zločinec je prežal v gozdu ali gostem grmovju na svoje žrtve in čim je prišel kdo mimo, je skočil nanj, mu vrgel okoli vratu vrv ter ga potegnil k sebi. Nato ga je z nožem večkrat zabodel in pobral vse, kar je našel pri njem. Prva smrtna žrtev je bila 23 letna služkinja Šafarikova, druga pa 15letni Bartolomej. Dve žrtvi, delavca Valeka in gozdarja Hodolka, je zločinec v nekem gozdu že davil, pa sta mu v zadnjem hipu ušla. Orožniki so preiskali vso okolico, a o zločinecu ni bilo ne duha ne sluha. Končno so ga izsledili v osebi nekega Matoška, ki je ležal v zasedi z vrvjo v rokah in čakal na novo žrtev. Spočetka je Matošek vse tajil, končno je pa priznal, da je res umoril Šafarikovo in Bartolomeja. Oblastva domnevajo, da gre za morilec iz sladostrastja.

× **Strašen potres v Uzbekistanu.** Iz Moskve poročajo, da je bil te dni v guberniji Uzbekistan katastrofalen potres. Na površini približno 100 tisoč kvadratnih milj so se več dni ponavljali vsakih 50 minut močni potresni sunki. Do konca minulega tedna je bilo skupno že okrog 150 hudih sunkov. Po dosedanjih poročilih je zahtevala katastrofa tudi človeške žrtve. 130 ljudi je bilo ubitih, več sto pa je hudo ali lahko ranjenih. Nad 4000 hiš je porušeni. Prebivalstvo je v divjem strahu zapuščalo svoja bivališča in bežalo v gore, kjer je nekoliko mirneje. Paniko je še povečevalo nastopanje fanatičnih mohamedanskih duhovnikov, ki so hodili od kraja do kraja in oznanjali, da je katastrofa šiba božja, ker je postalo prebivalstvo brezbožno in se udaja nemoralnemu življenju. Posebno preklinjajo ženske, ki so odložile pajčolane, s katerimi so imele poprej zakrita obličja.

Tajinstveni morilec deklet. (Nadaljevanje.)

Dan se prikloni.

«Ker pričakujem, da se danes ali najkasneje jutri vrnete Jim in Bill, pošljem čimprej tudi ta dva za teboj. Bill bo potem vse potrebno odredil. Saj je on najstarejši in tudi najbolj izkušen.»

Dan prikima.

«Sedaj pa pojdi,» reče zagonetni mož, «škoda vsakega trenutka, ki ga zgubimo. Izdatkov se nič ne boj! Obe pustolovki moram dobiti, razumeš — moram!»

Dan hitro odide iz sobe, kmalu za njim pa tudi mož s krinko. Vendar pa ne odide iz hiše, marveč se napoti po stopnicah v klet — v pristan podmornice.

Dan se ni zmotil. Že prej je bil udeležen pri zasledovanju obeh Španjolk v Škotski, ter je sedaj Manuela takoj spoznal.

Toda obe pustolovki sta se prav dobro zavedali, da se nahajata na tleh strašnega vulkana, ki ju more vsak hip uničiti. Stanovali sta v najbolj odličnem delu Londona. Kajti tamkaj sta se imeli še najmanj bati, da bi ju mogli njuni zasledovalci presenetiti.

Bilo je skoro ravno ob isti uri, ko je mož s krinko dobil poročilo o grobu brez imena. Tereza in Manuela se nahajata doma ter kujeta z veliko vnemo načrte, kako bi mogle zopet zvabiti zaupljive, bogate gospode v svoje pogubonosne mreže.

Obema je bila pri njunem poslu sreča dokaj mila. Lepo število odličnih gospodov je že nasledlo njunim vabam ter izdalo neverjetne vsote za lepi pustolovki. Toda vse sta prevarili. Zapeljivi Španjolki sta se smejali svojim lahkomišljenim žrtvam.

Ravnokar sta zopet dogovorili nov načrt.

«Če se vse posreči,» pravi Tereza, «moram vsekakor zopet najti človeka, drznega in odločnega, ki bo opazoval tajinstveno hišo mojega groznega ljubimca.»

«Pa saj imaš vendar toliko zvez!» jo nenadoma prekine Manuela.

Tereza zaničljivo zmaje z rameni, rekoč:

«Strahopetci. Kakor hitro so le zvedeli, da gre zato, da vrše svoj posel v Whitechaplu, tedaj jim je takoj upadel pogum. Ime Jack je postalo že pravcato strašilo.»

«Še več kot to,» pripomni Manuela. «Če je mož, katerega ljubiš, gospodar strašnega moža, ki me je tedaj spravil na čudodelno ladjo, potem to ni nikak človek, marveč sam demon.»

Tereza nekaj razmišlja.

«Oseba, s katero si govorila, je morala vsekakor biti moj ljubimec,» prekine Tereza molk. «Morda je pa vendarle imel ponarejeno brado?»

«Ne, ne, brada je bila tako naravna kot njegove strašne oči,» odvrne Manuela.

«Čudno — neverjetno,» zamrmra Tereza, kateri vedno znova prihajajo v spomin besede, ki jih je izpregovoril mož, katerega je ljubila, tedaj ko je ležal zvezan pred njo.

«Jaz naj sem Jack? Jaz — —?» je rekel, nato pa vendar umolknil, ko mu je sklonjena nad njegovo glavo rekla, da je trenutno gospodarica nad življenjem in smrtjo moža, pred katerim se vsa Anglija trese.

Ali pa ta mož vendarle ni bil Jack sam, ko je ležal pred njo? Oh, kaj bi dala, če bi mogla dobiti toli zaželeno pojasnilo. Vse to pa more le dobiti, če bi imela zanesljivega opazovalca v Whitechaplu. Da, če bi imela še Pitta. Toda ta je bil ujet ali pa že celo mrtev. Kaj se je zgodilo z njim, seveda ni vedela. Nikdar ni ničesar več slišala o rdečelasem Ircu.

Manuela motri svojo lepo prijateljico z vidno naraščajočo skrbjo.

«Zdi se mi celo, Tereza, da se baviš z mislijo, da bi se sama podala v levji brlog?» vpraša Manuela nekam plašno.

«Da, Najraje bi to storila, samo da bi končno imela gotovost.»

«Ti si mi vendar določila rok, kajne?»

«Da, eno leto. Toda od tedaj je poteklo šele pet mesecev.»

«No, pa skrajšaj rok! Pismo mu boš vsekakor mogla poslati?»

Tereza se sedaj dvigne s sedeža.

«Tvoja ideja ni napačna, Manuela. Da, pisala mu bom, da čakam samo še en mesec. Saj je popolnoma od mene odvisno njegovo življenje. Kajpak, ljubim ga, toda sedaj naj mi več dalje ne kljubuje. Prisilila ga bom, da pride k meni.»

«Potem si izgubljena!»

«Misliš?» se smehlja Tereza. «Oh, Manuela, ti me vendar še vse premalo poznaš. Imam nebroj sredstev na razpolago, predvsem sem pa pri vsem svojem ravnanju zelo previdna. Celo Jacku ne bo uspelo, da bi me prekanil.»

«Ne zanašaj se preveč sama nase!»

«Kolikokrat sem se že nahajala v nevarnem položaju, toda še vedno mi je z zvijačo uspela rešitev. In tako bom tudi ta težak boj prebila. Čim postane Jack moj ljubimec, potem se nimam ničesar več bati, kajti, Manuela, tudi jaz — znam ljubiti — divje, strastno, kajti sem španske krvi!»

Prijateljica ima dozdevno še vedno pomisleke.

«Jaz imam pa vendar vedno občutek, kot da nama preti nevarnost. Saj prav nič ne veš, če naju že ne opazujejo špijoni tvojega ljubimca?»

«Tega ne misli, Manuela! Vendar ne more slutiti, da bi imela korajžo, priti v London. Tudi je vsekakor dvomljivo, če se sedaj sploh nahaja tukaj. Morda plava s svojo zagonetno ladjo daleč po morju.»

«Morda,» pristavi Manuela. «Morda — toda jaz ne verjemem.»

Lisica v pasti.

«Aha, osem je ura! No, torej je čas, da stopim gor po svojo dražestno Maggijo!»

Te besede je izustil Alfred, ki je že nekaj časa hodil po Canterburski cesti gori in doli.

Pustolovec je bil zelo elegantno oblečen, saj je hotel po njegovem mišljenju docela neizkušeni deklič kar najbolj imponirati.

Prav dobro razpoložen stopi v mračno vežo ter se napoti po stopnicah dvorišnega poslopja navzgor.

«Preketo visoko!» vzdihne, ko obstane sredi stopnic, da se oddahne. «Ta ničvredna dvorišna poslopja s strmimi stopnicami, saj se vlečejo brezkončno v višino, menda prav do neba. Hahaha, saj je tu zgoraj tudi nebo, tamkaj biva moj angel, lepa Maggija. Famosna šala, hahaha!»

Slednjič pride pustolovec gor.

«Saperlot, je tukaj tema. Desno, druga vrata. Ah...»

Mladi pustolovec hiti naglo naprej, kajti ravnokar so se odprla vrata, med podboji stoji dražestno bitje, Maggija Burke.

«Prosim, pridite bližje, gospod — Thoms, tako se menda glasi vaše ime! Besedo ste torej držali.»

«Seveda, seveda, nič na svetu bi me ne moglo ovirati, da ne bi držal svoje obljube.»

Maggija se smehlja. Toda njen smeh je bil zelo čuden, tajinstven, nekaj nič dobrega obetajočega odseva iz njenih oči.

Alfred stoji sedaj v sobi lepe deklice. Zamaknjen motri svojo žrtev, ki stoji v priprostem in vendar lepem oblačilu pred njimi. V kotu sobe zapazi lahkoživec precejšnjo košaro kot se jo rabi za potovanje. Plašč in klobuk ležita na stolu, očitno je že čakala nanj.

«Kam me hočete sedaj peljati?» vpraša deklica. «V gledališče, gospodična. Potem bova pa že videla, kam naj še kreneva.»

«Ah, v gledališče? Prav vesel sem se že na to.»

«Oh, vsa zabavišča londonska boste še videli. Ves svoj prosti čas vam bom na razpolago, in tega imam dovolj. Jaz...»

Nenadoma pa umolkne.

«Kaj pa je vendar to?» vpraša deklico, kažoč na sosednja vrata, izza katerih je bil ravnokar slišati nek šum.

Maggija se površno ozre tjakaj.

(Dalje prihodnjič.)

Zabavni kotiček.

Otroška politika.

Nežica: «Mamica, ali ljubi Bog res vse vidi?»

Mati: «Prav vse.»

Nežica: «To tudi, da jem kruh s sirovim maslom?»

Mati: «Prav gotovo.»

Nežica: «Potem pa vidi gotovo tudi, da imam na kruhu prav malo masla...»

Ni odgovora.

Uradnik: «Prosim za povišanje plače, ker sem se zadnji teden poročil.»

Ravnatelj: «Tako, tako! Mi je prav žal, toda jaz nisem odgovoren za nesreče, ki se zgodijo izven naše pisarne...»

Strogo po Sv. pismu.

Tujec si je ogledoval romarsko cerkev in se čudil, da je bilo vse zanemarjeno in zaprašeno, zato je vprašal spremljajočega ga mežnarja, zakaj ne briše prahu. Mežnar: «Ne smem, ker se ravnamo po Sv. pismu, ki pravi, da moramo v prahu klečati pred božjim obličjem.»

Velika škoda.

Jaka: «Škoda, velika škoda, da moja žena ni trompeta!»

Miha: «Zakaj pa?»

Jaka: «Ker bi ji lahko odvil ustnik, kadar bi bilo potrebno...»

Prikrit očitek.

Zorica (zaročenci): «Branko, da me ne boste poljubili spričo vse naše družine!»

Branko: «Saj vas vendar nisem še nikdar poljubil.»

Zorica: «Vem, vem. Mislim samo: če bi to hoteli storiti...»

Ograzano ravnotežje.

V čolnu so sedeli trije možaki, od katerih sta se dva na žive in mrtve prepirala. Nenadoma je eden obeh prisolil drugemu takšno zaušnico, da se je kar čoln nagnil.

Tedaj pa je tretji zakričal udarjenemu: «Vrni hitro zaušnico, da bo čoln prišel zopet v ravnotežje!»

Zvestoba.

Urša: «Moj mož je vedno zvest.»

Neža: «Moj tudi, saj ima že pet let eno in isto ljubico...»

Pretirana previdnost.

Kmet je želel imeti na pročelju svoje nove hiše naslikanega sv. Florijana z golido. Zidar pa je kmetu to odsvetoval, češ, da od neprestanega polivanja iz golide postane zidovje vlažno.

Tih čestilec.

Gašper: «Ali ni trgovec Sklednik tih čestilec tvoje hčerke Kunigunde?»

Melhijor: «Včasih.»

Gašper: «Kaj se to pravi, včasih?»

Melhijor: «Kadar začne Kunigunda namigavati na možitev, takrat gospoda Sklednika po več dni ni blizu...»

CENE NAJNIŽJE!

Močnih čevljev
za deževno jesen
boste najboljše izbrali v trgovini
„DOKO“ Prešernova ulica št. 9, dvorišče
Ob najslabšem vremenu boste „Doko“
čevlje nosili najdelj časa

CENE NAJNIŽJE!